

IZVOADE FUNERARE (II)

Lucian-Valeriu LEFTER

În prima parte a acestui studiu, am scris despre două înmormântări din secolul al XIX-lea, ale Catrinei Caracaș, de la Buhăești-Vaslui, și duducai Catinca Negruți, la Iași¹. În paginile de față continuăm prezentarea obiceiurilor de înmormântare prin intermediul surselor istorice, relevând alte exemple, tot din veacul al XIX-lea, folosind unele liste de cheltuieli funerare aflate la **D.J.A.N.I.**², în contextul în care, astăzi, n-ar trebui să mai concepem cercetarea etnologică fără apelul la cercetarea documentară.

III. Testamentul lui Tuduri Stavru din Vaslui

La 15 aprilie 1806³, Tuduri Stavru din Vaslui își întocmea testamentul, lăsând cu limbă de moarte, ca pentru grijile sufletului său să se cheltuiască 2.900 de lei, repartizați în funcție de necesități: 500 de lei „să s(e) cheltuiască la îngropare mea”, împreună cu 20 de sărindare. Apoi, restul de 2.400 de lei „să s(e) cheltuiască la doâsprezăci griji ce las să s(e) facă după moarte mea, adică la trei și noă și doâzăci și patruzăci de zile și la giumătate de an și la un an și fiișticare an păr la șapte ani, și la șapte ani să mă și dezgroape aducând și arhierii”.

Tuduri Stavru venise în Vaslui în urmă cu 35 de ani, pe la 1771, după cum mărturisește el însuși, neprecizând de unde anume: „eu mă aflu de 35 de ani venit aice în Moldova, și la patria mea am avut numai doi sorori, anumi Catrina și Anița”, drept pentru care lăsa anumite sume de bani nepoților săi. Moștenitorul principal avea obligația, ne spune Tuduri Stavru, ca „după săvârșire mea, din avere mea să aibă a face o bisărică de piatră sau aice în târgul Vasluiului sau pe moșia sa”. Însă, cum personajul nostru n-a trecut așa de curând la cele veșnice, avea să

¹ Lucian-Valeriu Lefter, *Izvoade funerare (I)*, în **A.M.E.M**, IV, Iași, 2004, p. 306-322.

² **D.J.A.N.I.**, Colecția Documente, CDXXXIV/44, CDV/95, CDXIV/278, CVIII/91, CDXXIV/206.

³ *Ibidem*, CDXXXIV/44.

completeze testamentul abia la 6 martie 1824, menționând: „eu decum am făcut după putere me o bisărică di lemnu în târgul Vasluiului, unde să cinstești hramul Adormirii Maicii Domnului [...] nefiind dator clironomul meu a mai faci altă bisărică di puiatră”. Nu cunoaștem cuantumul cheltuielilor celor 12 griji de după moartea serdarului Tuduri Stavru, însă putem sesiza, în cazul de față, conotațiile simbolice ale celor 12 griji.

Această diată a mai gios iscălitu, di Tuduri Stavru, aducându-mi-să de cătră un ipochimenu ca să o întărim și încredințându-ne că toate cele cuprinsă într-însa sânt cu însuși învățătura numitului scrisă spre adevărirea, s-au întărit și cu a noastră iscălitură.

Veniamin mitropolit Moldaviei, 1807 av(gu)st 13

Di vremi ci moarte iasti fără de vrâstă și ca un fur necunoscut vine, precum zice Sfânta Scriptură: privigheț că nu știț(i) ceasul întru carile va veni moarte, mai vârtos la cei ce să află în vrâsta bătrâneților, pentru care și eu, robul lui Dumnezeu, Tuduri Stavru, văzându-mi neputința și slăbiciune trupului după datoriia creștinească, avându-mi și toată minte mea întreagă.

Întăi, iert pe toț(i) și milostivul Dumnezeu să s(e) milostivască ca să iertă și sufletul meu.

Al doile, socotit-am ca să-mi fac așăzare și punire la cale tuturor lucrurilor și acareturilor mele mișcătoare și nemișcătoare câte cu strădania mea din tinerețile mele am cășlegat, căci eu de la părinții mei nimică nu am luat și toată avere ce am rămas de la părinți au luat suorile mele fără a mă împărtăși eu cu nimică, cum și căsătorindu-mă zăstri cu soțul meu nu am luat. Care întâmplându-se acum de au murit înainte mea fără a faci vreun copil, socotit-am întâi pentru grijile sufletului meu, după moarte mea cincisute lei să s(e) cheltuiască la îngropare mea cu doâzăci de sărindare, doă mii și patrusute lei să s(e) cheltuiască la doâsprezăci griji ci las să s(e) facă după moarte mea, adică la trei și noă și doâzăci și patruzăci de zile și la giunărate de an și la un an și la fiișticare an păr la șapte ani, și la șapte ani să mă și dezgroape aducând și arhierii; doă mii de lei iarăși las la patru sfinti locuri, adică cinci sute de lei să s(e) dei la Sfântul Mormânt și Zugrava⁴ la Sfânta Gură⁵, și cinci sute de lei să s(e) dei la Sfânta Mănăstire

⁴ Mănăstirea Zografu de la Muntele Athos.

Neamțului, și cincisute de lei să s(e) dei la Sfânta Mitropolie. Două mii de lei iarăș(i) las să s(e) dei, adică una mii de lei să s(e) dei lui Hagi Chirriac din târgul Vasluiului, și cinci sute de lei să s(e) dei la casa răposatului sulger Mihalachi Racoviță și cinci sute de lei să s(e) dei la alte locuri scăpătate, unde să va mai socoti. Și fiindcă eu mă aflu de 35 de ani venit aice, în Moldova, și la patria mea am avut numai doâ sorori, anumi Catrina și Anița, iar amândoâ aud că au murit, și Catrina sora mea ce mai mari ari trei ficiori, anumi Alecsandru, Vasile și Anghelin, al patrule nume nu-l știu, iar soră-me Anița aud că i-au rămas un ficior căruia nume iarăși nu-l știu, și măcar că în viață trăind i-em dat nepotului meu Alecsandru patru sute de lei prin mâna lui Stan Rănier, și l-am plătit și de una sută trizăci de lei de la Ioniță Bou cupeț ot Botoșani. Și i-am mai dat și un cal, care aceste toate vin socotit șasi suti optzăci lei, iar lui Vasile, nepotului meu, i-am dat doi cai, cinci iepe și cinci vaci și cinzăci oi și patruzaci stupi, cari aceste ii s-au dat prin mâna lui Grigori Armanu i a Radului Ciure. Dar pentru ca să nu le mai rămâie nepoților mei cuvânt la facire aceștii dieți, mai las nepotului meu Alecsandru trei sute doâzăci lei și nepotului meu Vasile una sută lei, iar la cei doi nepoți a mei, care nu le știu numile le las una mii lei ca să li să dei câte cinci sute lei de numi.

Deci, dar după cum orânduiesc eu prin această a mea diiată să s(e) dei la locurile arătate toate deplin, iar ceia ce a mai prisosi din avere mea, atât mișcătoare, cât și nemișcătoare, afară din ceia ce orânduiesc să s(e) dei prin diiata aceasta bani, robii mei celor ce le voi da eu răvașile mele de slobozăni, iar celalți ci nu vor ave răvașile mele vor rămâne împreună cu ceelaltă averi a mea la mâna la cari voi da diiata acesta la săvârșire mea, acel obraz va urma și toate cele rânduite prin diiata aceasta, cum și grijile sufletului meu după moarte mea, după cum să arată, și fiindcă eu mă aflu și dator cu o somă de bani după izvod ce am lăsat cu slova și iscălitura mea, îndatoresc pă acel obraz ce va ave diiata aceasta ca să plătiasc(ă) toată datoriia și iarăș(i) de unde vo ave eu a lua volnicesc tot pă acel obraz ca să aibă a scoati cu diiată aceasta și după zăpisăle ci îmi voi lăsa.

Pentru aceea dar oricarile din nepoțai mei va pretendarisâ mai mult decât ceea ce să arată prin diiata aceasta, zic să fii neiertat de Sfântul Dumnezău și Precurata Sa Maică, și rog atât pre giudecata bisăriceasc(ă) și politiceasc(ă) ca unul acela să nu fii ascultat, și după ci am iscălit însumi această de pe urmă a mea diiată rugat-am însumi eu și pe alte obraze ci stăte de au iscălit. Deosăbit îndatoresc pe obrazul acela

⁵ Sfântul Munte, în pronunția defectuoasă a numelui slavonesc „Sveataa Gora”.

pe care îl fac clironomul meu prin diiata aceasta ca după săvârșire mea din avere mea să aibă a face o bisărică de piatră sau aice în târgul Vasluiului sau pe moșia sa.

1806 apr(ilie) 15

Costandin logofăt Ghica, martur

Ioan Costan, martur

Vasile preut, duhovnic

Costachi Sturza logofăt, martur

Și eu am scris cu zâsa lui Tudori,

Ioan Costan [?], martur

Întru numile Tatului și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin.

După această a me dăiată, las în locul meu diplin muștinator pi toati ali meli mișcătoari și nimișcătoari, pe soțâia me, Mărioara, fiica [lui] Costacaloda[?], întru a căruie mână catăre[?] a me deplină moștian(ă), i-am dat și i-am lăsat această diiată a me ca să urmez tocma. Însă măcar că pren diiată să cuprindi că muștenitorul meu din avere me să zâdiască și o bisărică di piatră, ori în Vasliu sau la moșai sa, dar fiindcă în urma dieții după încungiurările pricinilor ș-a vremilor, socotind că stare me nu va fi îndăstulă ca să să poată faci bisărică di piatră, eu decum am făcut după putere me o bisărică di lemnu în târgul Vasluiului, unde să cinstești hramul Adromirii Maicii Domnului, dar ace bisărică făcută di mini rămâi spre pominire me, nifiind dator clironomul meu a mai faci altă bisărică di piatră, după cum spre daiată să cuprindi, atâta numai clironomul îndatoresc ca la bisărica aceasta făcută di mini să mai de din avere me dou mii lei ca să să poată faci toati celi ci s-au stricat în vreme răzvrătirii ș(i) orici altă a mai trebui să mai facă. Diosăbit fiind, că din bani ci să mai cuprindu în diatā i să să dei pi la unile locuri, am plătit eu însumi dintru <...> mai înainti după adiverințele ci sânt la mini de pi la locurile ci au priimit bani. Clironomul meu nu rămâni dator a mai plăti acei bani ci sânt daț(i) di mini. Iar întru celelanti să va urma întocma, după cuprindire dieții aciștâie rămâni însăvârșit și întru toată putere dreptăților moștinirii nistrămutat și nisupărat având dăiata aceasta pravilă, iar ca puteri di-a purure și în toată vreme cari pi lângă aceasta fi las ș(i) a me blagoslovenii. Amin.

1824 martii 6, în Vasliu

[urmează două iscălituri indescifrabile]

<...> Milescu spat(ar), martor

N. Hagiolu, martor

Erei <...>

Grigori Anghelic păh(a)r(nic), martor

Grigori Carp sârdar, martor, cari am și scris mai gios cu zâsa d(umi)s(ale) sardar Tuduri Stavru, prin viu grai că lasă muștian pe cucoana d(umi)s(ale) Mărioara.

Isprăvnicia ținutului Vaslui

Întâmplându-ne și noi în casa d(umi)s(ale) sardar față când întru toată întregime prin viu grai și învățătură a d(umi)s(ale) s-au scris acesta în dos cuprinsă, s-au încredințat. 1824 mart(ie) 6

Ioan Grecu, comis

IV. Praznicele Paraschivei Vangheli din Iași

S-au păstrat câteva confirmări prin care se adeverește faptul că s-au efectuat pomenirile ciclice după săvârșirea din viață a Paraschivei Voicu (născută Vangheli), înmormântată în cimitirul Mitropoliei din Iași⁶. La 5 decembrie 1842, fiul acesteia, serdarul Gheorghe Vangheli, întocmea lista cheltuielilor „la moartea maică-mi”, iar la 9 decembrie lista pentru „cheltuiala di trii zile”. Deosebit de interesant este faptul că, după îndeplinirea fiecărei obligații funerare, Gheorghe Vangheli întocmea un act, contrasemnat de mai mulți clerici (Veniamin arhimandrit, Ilarion arhimandrit, Mardarie arhimandrit, Neofit ieromonah, Meletie Stavropoleos, Vasile iconom „ot Barnovschi” etc.). Aceste „adeverințe” confirmau îndeplinirea obligațiilor funerare: la 16 ianuarie 1843 pentru pomenirile de 3, 9, 20 și 40 de zile; la 19 ianuarie pentru slujbele și sărindarele timp de 40 de zile la Mitropolie; la 15 iunie pentru pomenirile de 3 și 6 luni, reamintindu-se faptul că s-au dus la îndeplinire toate obligațiile „de la îngropare până la patruzăci zile”; „tot cu asăminea bună și plăcută orânduială au săvârșit și datoriile pentru trei luni și pentru giumătate de an”. La 10 decembrie 1843 se reconfirma îndeplinirea îndatoririlor „în numele răposatii stolnicesei Paraschiva Voicu, născută Vangheli, ci s-au înmormântat în țințirumul Sfintii Bisărici a Mitropolii”. Astfel, „după împlinire celorlanti pominiri, s-au săvârșit și aceste, adică de noă luni și di un an”. La 25 iulie, în același an, se amintea și de pomenirea de 7 ani, dezgroparea. În cele din urmă, „înfiatul și clironomul dumneaei stolnicesei”, Gheorghe Vangheli, și-a îndeplinit cu prisosință obligațiile funerare față de mama sa.

⁶ D.J.A.N.I., Col. cit., CDV/95.

1842 deche(m)vri(e) 5 zili

Cheltuiala la moartea maică-mi

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
19	-	una ocă lumânări de ceară
4	-	smirnă și tămâi
12	-	dohovnicului la spăvedanâi
52	-	la Sfintele Maslu preuților
32	-	pești pentru preuți
6	20	pâine
975	-	pi 130 testemeluri câte 7 lei <...>
300	-	pi 60 testemeluri câte 4 lei
15	-	pi 2 brâi
720	-	pi ștofă
47	20	plesă[?] roșii
32	-	șârot
9	-	cui
48	-	pi raclă
20	-	pi 4 coți crop
48	-	pi 8 coți crop la legătură la cap
136	-	pi gazi
90	-	pi 2 cevrele
45	-	tij una cevre
28	-	pi 14 coți hasa
206	-	pâini
1775	-	banii ci s-au împărțit
850	-	tij la împărțală
612	-	pi 34 ocă lumânări
375	-	pi 15 ocă lumânări de ceară albă
80	-	pomenile
75	-	coliva
32	-	pânza pi obraz
11	-	o părechi bușmani cu colțuni
289	-	la 2 arherei câte 4 galbeni
29	-	la clopotele de la Mitropolie
56	-	la clopoti pi la bisărici
100	-	la bresle cu steaguri

80	-	la căzaci slujitori
167	-	cheltuiala mesăi la mortu
39	-	mărunțușuri la pomeni și polială
260	-	sărândariu cu coliva [la] 40 zile
645	-	înpărțala la Crăciun pi la vă/
230	-	duvi neputincioasă și soma la ostinitori de ostinială
160	-	vinu ci s-au dat

8695

1842 deche(m)vri(e) 9

Cheltuiala di trii zile*Lei Par(ale)*

106	20	vlădicăi
270	-	la arhimandrit, pisalți cu soboru tot
790	-	înpărțala la preuți și la săraci
150	-	lumânări albe
190	-	10 ocă lumânări galbini
50	-	coliva și colacu

1556 20

Îndatoririle pusă asupra unui fiu muștenitoriu s-au săvârșit toati di cătră dumnelui sardar Gheorghii Vangheli cu deplinătati și încă și cu îndestulă prisosinți pisti celi ci ceri și esti aşăzat prin canoanili bisărici a sf(intei) noastre pravoslavniciei credinți a răsăritului, în privire grătuirilor, în numele răposatii stolnicesăi Paraschiva Voicu, născută Vanghelii, ci s-au înmormântat în țintirimul sf(intei) bisărici a Mitropolii. Atât îngropare, cât și di trii zili, di noâ zili, di doâzăci zili și di patruzăci zili s-au săvârșit aceste cu slujire noastră di arhieriei și arhimadriț(i) cu sobor mari, pentru care încredințăm cu a noastri iscălituri.

1843 ghen(a)r 16 zile

Filaret Agamian, Visarion arhimandrit, Iachint arhimandrit, Gheorghii iconom Gafincu, Antim Ion, Meletie Stavropoleos, Mardarie arhimandrit, Ghermano arhimandrit, Ilarion arhimandrit, Neofit ieromonah, protoiereul orașului Eșii, Gheorghii iconom, Vasili iconom ot Barnovschi.

Di cătră dumnealui sârdar Gheorghî Vanghelii, fiul și clironomul dumisale răposatii stolnicesăi Paraschiva Voicu, născută Vanghelii, îndatoriț(i) fiind noi gios iscăliții a sluji patruzăci di zile sârindari la bisărica Sf. Gheorghî a Sf. Mitropolii, undi s-au și înmormântat, pi cari s-au și săvârșit di cătră noi cu toată cheltuiala dum(nea)l(u)i sârdar Gheorghî Vanghelii după canoanili bisăricești di celi ci au cerut trebuința, toati cu îndestulare au fost, pentru cari priimind cu a noastri iscălituri.

1843 ghen(a)r(ie) 19 zâli

Visarion arhimandrit care și o ștofă s-au primit la mână la îngroparea stolnicesăi Paraschiva Evangheli, Visarion arh(imandrit), Iachint[?] ieromonah, Neofit ieromonah, Costachi preot.

La bisărica Barnovschi s-au primit un sârindar pentru numili răposatii Parschivii Voicu, născută Vangheli, cu toată cheltuiala d(u)m(nea)lui fiului clironom, Gheorghî Vangheli și pentru că s-au săvârșit cu toată rânduiala bisăricească 40 zili adiverim.

Vasili iconom

La beserica de mir din sat Socola s-au priimit un sârindari pentru numele răposatei stolnicesei Parascheva Voicu, născută Vanghelii, cu toată cheltuiala dumisale sardariului Gheorghie Vanghelea, fiul dum(i)s(a)l(e) răposatei stolnicesei și pentru slujirea de 40 zile cu toată rânduiala. Am iscălit, Ioan preot.

La bis(erica) schitulu Tărăți cu hramul Adormirii Maicei Domnului s-au priimit un sârindar pentru numile răposatei stol(ni)cesei Paraschiva Voicu, născută Vangheli, de la fiul și clironomul răp(o)s(atei) dum(nea)l(u)i sârdar Gheorghî Vangheli și s-au săvârșit slujire de 40 zile după rânduială, pentru care să adeverește cu a noastre iscălituri la bisărica Sfântului Er(ar)h Necolai din satu <...>, ținut(ul) Tutovii s-au primit cinci sarindari.

1845 febr(uarie) 15

Îndatoririle ci atârnă asupra unui fiu moștenitoriu s-au săvârșit toati di cătră dumnealui sardar Gheorghî Vanghelii cu deplinătati și încă și cu îndestulă prisosință pisti celi ci ceri și esti așăzat prin canoanili bisăricii a Sv. noastre pravoslavnice credinți a răsăritului, în privire

grătuirilor, în numele răposatei stol(ni)ce(sei) Paraschiva Voicu, născută Vanghelie, ci s-au înmormântat în țințirumul Sv. bisărici a Mitropoliei. Și dar pi lângă celelante ci au întrebuițat de la îngropare păără la patruzeci zile, tot cu asăminea bună și plăcută orânduială au săvârșit și datoriile pentru trei luni și pentru giunătatē de an cu slujirea noastră de arhierē și arhimadriți cu sobor mare, pentru care încredințăm cu a noastri iscălituri.

1843 luna iuni(e) 5 zile

Filaret Agam(ian), Veniamin arhimandrit, Ilarion arhimandrit, Manulie Zavastiias, Mardarie arhimandrit, Ghermano arhimandrit, Costandin Vasiliu iconom, Neofit ieromonah, Iachint arhimandrit.

Îndatoririle pusă asupra unui fiu muștenitoriu și care priive pi dumneii stolniceasa Paraschiva Voicu, născută Vanghelii, în privire grătuirii a răposăților dum(isa)li părinți Vanghelii și soția sa Mariia și stolnicu Voicu, soțul dum(isa)li stolnicesăi. Din aceeli îndatoriri fiind una după canoanili bisăricești di îngropari și di șapți ani. Aceasta cu inime și deplinătati ș încă cu prisosinți s-au săvârșit di cătră înfiatul și clironomul dum(isa)li sardar Gheorghii Vanghelii cu slujiri și sobor mari în Sf. bisărică a Mitropolii, pentru care încredințăm cu a noastri iscălituri.

1834 [?] ⁷ luna iulii 25

Filaret Agamian, Visarion arhimandrit, Iachint arhimandrit, Gheorghii iconom Gafincu, Antim Ion, Meletie Stavropoleos, Mardarie arhimandrit, Ghermano arhimandrit, Ilarion arhimandrit, Neofit ieromonah, protoiereul orașului Eși, Gheorghii iconom, Vasili iconom ot Barnovschi.

Îndatoririle pusă asupra unui fiu muștenitoriu s-au săvârșit toati di cătră dumnealui sardar Gheorghii Vanghelii cu deplinătati și încă și cu îndestulă prisosință pisti celi ci ceri și esti așezat prin canoanili bisăricii a sfintii noastri pravoslavnicii bisărici a răsăritului, în privire grătuirilor, în numele răposatei stolnicesii Paraschiva Voicu, născută Vangheli, ci s-au mormântat în țințirumul Sfintii bisărici a Mitropoliei. După împlinire celorlanti pomniri s-au săvârșit și aceste, adică de noă luni și di un an

⁷ De fapt, 1843.

și slujire noastră de arhieriei și arhimadriț(i) și soboru mari, pentru care încredințăm și a noastre iscălituri.

1843 dechemv(rie) 10 zile

Filaret Agam(ian) arhimadrit, Mardarie arhimandrit, Iachint[?] ieromonah, Manolie Zavastiias, Veniamin arhimandrit, Neofit ieromonah, Iachint arhimandrit, Meletie Stavropoleos.

V. Izvoade „pentru părinți”

La 23 august 1827 cineva – nu-i este menționat numele – întocmea lista de cheltuieli funerare pentru „tata”, pentru cât s-a cheltuit la înmormântare și praznicele de trei și nouă zile⁸. La 2 septembrie făcea praznicul de 20 de zile, iar la 6 octombrie cel de 40 de zile. La 25 august, anul următor, a avut loc praznicul de un an. Peste câțiva ani avea să fie înmormântată și „mama”, drept pentru care la 29 iunie 1830, se întocmea lista de cheltuieli de la înmormântare (și, probabil, și pentru praznicul de trei zile). Pentru praznicele de nouă și 20 de zile izvodul de cheltuieli era întocmit la 30 iulie. Nu știu dacă s-a amânat praznicul pentru 40 de zile, e puțin probabil, însă s-au făcut în același timp două pomeniri: pentru „mama” de 40 de zile, iar pentru „tata” de trei ani; lista cheltuielilor este datată la 1 noiembrie 1830. E greu de spus cine va fi fost persoana care a întocmit izvodul funerar pentru pomenirile părinților săi; nu mi-am propus ca în paginile de față să fac o investigare genealogică (cum am procedat în prima parte a acestui studiu). Era, probabil, din Iași, întrucât a întocmit și o listă de cheltuieli pentru slujbele la două biserici: Sf. Ștefan și Sf. Haralambie.

Izvod de cheltuieli ci s-au cheltuit pentru îngropările și pentru altili

1827 avgost 23

Pentru părinți

Bani ci am a tragi cu dobânzi de la anul 1830 octombrie 1 de la casa părintască pi șapte suti cinci lei și 10 par(ale).

⁸ Ibidem, CDXIV/278.

Izvod de câți bani am priimit de la casa părintască de la moarte tatii încoace, anumi 1827 avgost 23

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
105	-	bani ci s-au găsit la moarte tatii
200	-	o cruce ci s-au vândut
70	-	on beniști[?] ci s-au vândut
60	-	un cal ci s-au vândut
39	-	un cuțit de argint ci l-au vândut maica noastră
148	-	din sinetul ce am priimit de la Pomir[?]
31	20	ce am priimit de la mama
6	24	în trii sorocoveți di la mama
31	20	de la Mărioara din chirie casii
45	-	ci am priimit din chirie casii câte 15 lei pe lună pi 3 luni de la Calarian [?]
125	-	ci am priimit pe chirie casii pi giumătati de an de la sulgeru Tudurali, anul 1830 octomvrii 1, după moarte mamei
51	-	ci am priimit la moarte mamei de la [...] datorie casii ci ari a da
21	10	în dou garhovniță [?] ci am priimit de la mama pentru lemni
933	34	priimiți

Izvod de cheltuieli ci s-au cheltuit la îngropare și la alte pomeniri pentru tata

1827 avgost 23

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
6	3	pentru clopoti la 2 bisarici
26	10	pentru pomenile de pâne
46	-	lumânările la îngropare de ceară
4	8	racla de lucru bez scânduri
7	30	2 brâi
16	34	pomeni și alte cheltuieli ale colivii bez grâu
251	-	pentru împărțala din mână la preuți și la dascalii și alte cheltuieli și la sărăcimii
37	-	ci s-au cheltuit pentru pomenire de trii zili

6	30	boitul st(r)ailor pentru mama
2	10	blănitul maloteli[?] pentru mama
31	25	pentru pomenire de a nou(a) zi cu toate cheltuielile

435 30

Izvod de cheltuială ci s-au făcut la pomenire de douzăci de zile pentru tata; anul 1827 săpt(embrie) 12

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
12	-	una ocă ceară lumânări
2	20	5 litri de neri
4	10	45 pâni
2	10	10 ocă carni
1	20	rachiu pentru masă
1	8	rachiu la temniță
7	6	dou vedri vin la masă
-	20	chiperi
-	18	posmagi
-	20	curechi
-	10	morcovi
-	8	patlageli
-	16	pol ocă grăsimi
-	25	25 dramuri undelemn
-	10	zeamă alămâi
-	20	cartofi
-	10	o slujbă prescuri
-	5	tămâi
-	12	meri
-	14	ona ocă păsat
-	8	o garafă de vin la colivă
2	10	colacul la colivă
13	32	la preuți și la dascali și la alții
-	24	3 ocă ceară
-	8	grâu
-	16	4 colăcei
-	20	5 ocă sare

53 30

**Izvod pentru pomenire de 40 zile ci s-au cheltuit anume
pentru tata**

1827 octom(brie) 6

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
36	-	pi dou(ă) ocă și trii litri lumânări ceară
10	30	pi 55 ocă făină de grâu
2	4	pi 14 ocă făină grâu
-	4	o pâne
-	13	o litră rachiu
1	20	ocă orez
1	-	strafidi
-	20	smochini
-	34	pol ocă posmag
-	16	chiperi
-	10	tămâi
1	30	rachiu
1	-	4 ocă ceară
-	15	țalină
-	10	50 raci
-	26	cartofi
-	12	ocă vin
-	25	25 dramuri ontdelemn
-	20	zeamă alămâi
-	20	păsat
-	20	meri și peri
-	10	preji
-	20	morcovi
1	-	pi 15 d(r)amuri boeli pentru colivă
-	12	ocă vin
-	6	pol ocă vin
2	10	pi 9 ocă carni
-	16	pol ocă grăsimi
-	20	neri
-	10	o slujbă prescuri
-	12	ocă vin la fimei
2	12	pi 23 pâni
7	35	pi 3 vedri și jumătati vin
2	6	la bucătăriță ce au făcut bucate

2	6	tij la o fimei ci au făcut pomenile
1	-	la un om ci înbiat la mini în târg
-	20	lui Vasili
-	13	la formă pentru frip(t) fripturile
10	30	la 5 preuți ci au slujit
3	10	la 2 preuți ci au slujit
1	25	la un diacon
-	20	clisiarhului
1	3	la un pisal
15	-	înpărțala la preuți și alții
<hr/>		
114	27	
7	-	care lemne octovrii 18
<hr/>		
121	27	

Izvod de cheltuială ce am făcut la pomenire de un an pentru tata

1828 avgost 25

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
15	10	5 litri lumânări de ceară
4	5	pi 5 ocă colac 33 par(ale) oca
-	20	neri
1	16	4 ocă grâu
-	26	posmag
-	10	tămâi
-	16	polială
-	35	strafidi
-	10	prescuri
2	8	părintelui Iacov
2	8	p(ărintelui) Parfeni
4	35	la 3 preuți
-	20	la un dascal
-	10	lui Neculai
1	20	la băieți
-	10	fetii Marii
1	4	pe lin
-	26	pol ocă rachiu

-	18	vin la colivă
-	12	vin la niște oameni
-	15	carni
42	24	fac

Cheltuiala ci am făcut pentru maică-me și pentru mâncare și pentru ale casii mărunțșuri de la moarte tatii pân la ci au murit mama

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
17	-	la facire casii la lipit
1	15	cui una sută[?]
1	15	pol ocă cui șindilă
5	5	25 scânduri la casă
12	20	geamurile la casă
7	10	hereli la casă, balamali, rătezi și alte
19	5	pi opt coți și jumătati, câte un sorocoveț cotul[?] dracului
3	-	lucrul la croitor
9	-	un tulban topit
2	30	un fes alb
23	-	chetrarilor pentru făcut soba și o hornul și ogeagul afară la casa ci nou
4	10	un car lemni
1	5	rachiu
3	35	un tulban[?]
7	10	pi 450 cărămizi la sobă
4	20	pentru var
1	-	un car de lut
2	10	un car năsip
-	32	carni
-	8	pâne
2	35	5 litri de unt
1	35	4 ocă brânză de vaci
-	35	cânipă la temenit soba
-	20	cui
2	30	un car lemni
1	24	var nestins la casa ci nou
1	20	cărămizi

1	20	rachiu și pâne
-	30	pești
-	36	carni
-	16	pelin
1	4	am dat fetii
2	10	am dat mamei
-	30	ceară
1	10	150 căpăță(ni) osturoi
3	20	un sac făină păpușoi
2	10	15 ocă fasoli
2	10	am dat mamei
3	20	un car lemni
-	20	nuci
1	32	una ocă de neri
2	20	3 litri rachiu
1	4	grâu
-	10	prescuri
-	20	ibrișin[?]
-	10	șiroț
2	-	o litră undelemn
1	24	grâu
1	20	un sac cartofi
-	25	carni
-	16	pâni
1	36	un ocă săpon
1	32	una ocă lumânări
1	5	am dat mamei
4	20	un car lemni
1	4	pești
-	12	pâne
-	32	sari
-	28	carni
2	10	un sorocoveț fetii Aniții
4	30	un parastas ci s-au făcut la zio(a) Sf. Necolai
1	5	rachiu
2	20	niști lemni
-	10	chiperi
-	16	o garafă pelin
-	26	maziri

-	32	bob
1	-	undelemn
4	20	la 3 țigani ci au scos băpântul[?] din pivniță
24	30	7 tumurugi la pivniță
1	30	rachiu pâne
12	20	pi dou care lemni
1	12	carni și pâne, curechi
-	20	pe ocă vin
2	10	fetii Aniții
16	-	dou care lemne
21	-	2 care lemni
8	10	1 cal[?] lemni
11	10	în cinci sorocoveț ci am dat mami și i-au luat Toader
9	-	pentru 2 care schini
3	20	lumânările la Masli
-	36	un <...>
1	26	carne
1	-	ce am dat la oameni ci au rădicat gardul

319 28

Izvod de cheltuiala ci am cheltuit la îngropare mami, anume:

1830 iunie 29

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
72	-	pi 6 ocă lumânări de ceară
32	20	pi 25 ocă pomeni de pâne
19	20	pi 10 basmali, 6 căte un sorocoveț și 4 căte 60 par(ale)
6	30	6 coța hasa[?]
-	20	tâmâi
1	25	smochini
1	20	strafidi
2	34	grâu
5	20	brâile
3	15	scarpile[?]
6	10	la bisărici, la clopoti
1	10	zahar la colivă

1	30	neri
1	10	rachiu
-	35	la un om cari au dus ciocli
1	-	vin la masă
-	20	vin la osti(ni)tori
-	22	făină la colivă
-	16	vin la cio(c)li
-	32	vin la masă
5	-	lipsa zarafâcului
3	-	lipsa a 6 galbini[?]
15	-	racla
-	35	unu băet anumi ci au alergat
1	35	rachiu
-	13	lui Gheorghii portar
3	-	pi ceară pentru toiag și pentru cruce de mână
91	4	pentru împărțala la preoți și la dascalii și la norod și la stâlpi și la pisaltiri ci au cetit, la ciocli și la ostinitor

280 26

Izvod de cheltuială ci au cheltuit de 9 zi și de 20 zili pentru po(mi)nire mării

1830 iulii 30

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
27	32	cheltuiala de a nou zi
13	35	ocă 75 dramuri lumânări de ceară
2	24	4 ocă grâu
-	34	poliială
1	5	neri
4	20	colacul
-	20	pol ocă vin la colivă
-	20	o slujbă prescuri
11	10	la 8 preuți ci au slujit
18	26	din menă[?] la preuți, la diaconi și la săraci
-	10	la un om ce au fost cu mini în târg
81	36	

Izvod de cheltuială ci s-au făcut pentru pomenire de 3 ani
pentru tata și pentru mama de 40 zili tot într-o zi la dou biserici

1830 noemvrii 1

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
41	20	pi 83 ocă făină grâu, 20 par(ale) oca
58	20	pi 4 ocă pol lumânări ceară
3	20	un curcan
5	-	4 găini, 50 par(ale) una
2	20	2 răți, 50 una
2	25	una găscă
4	20	4 cucuș pol sorocoveț unul
-	30	drojdii la plămădele
3	-	2 ocă orez
1	20	6 păpuși smochini
3	20	pol ocă zahar
-	10	frunză de dafin
1	5	zeamă alămâi
-	30	chiper
1	26	ona ocă nohat[?]
1	10	strafidi
1	5	pol ocă strafidi la bucati
-	20	lămâi
3	8	2 ocă neri
-	15	rachiu la fimei
-	32	una ocă vin la fimei
-	24	tij
-	20	sari
7	8	12 ocă carni de vacă
5	-	2 ocă rachiu
-	20	maslini la fimei
1	20	3 litri grăsimi
3	32	la formă pentru făcutul pomenilor și coptu
-	30	ceapă
1	10	poliială la pomeni
1	5	la muștar
-	10	oțat
1	-	undelemn
2	20	9 alămâi
1	38	3 ocă perji

2	10	cofeturi
7	20	30 dramuri boeli
1	-	2 slujbi prescure
2	20	una ocă rachiu
1	24	2 ocă meri
-	10	pintrijăl
-	32	pol lumânări său

Banii ci s-au împărțit la preuți slujitori la 2 bisărici: la Sf. Ștefan, la Sf. Haralampie

3	15	Iacob
3	15	Parfeni
3	15	protosinghelului
3	15	Ioan de la botez
2	10	ermonah Afanasie
2	10	p. Vasili
2	10	p. Ștefan
2	10	p. Maftai
2	10	p. Gheorghii
4	20	la 2 diiaconi
2	-	la un pisal
36	30	la preuți, la diiaconi, dascali, la saraci
4	20	la o bucătăriță ci au copt colacii și la bucati
1	20	la o fimei
1	5	la o Adostălamir[?]
1	5	fetei de la Iline
31	8	pi 3 vedri și 9 ocă vin
3	-	pi 3 ocă pelin
1	8	6 ocă făină păpușoi
1	10	pol ocă rachiu
1	38	13 căpățini curechi
1	5	cartofi
5	10	un car de schini pentru casă
6	30	la 3 oameni
3	30	pi 25 pari la gard
1	30	zaraflăc la 2 galbini

VI. Grijiile pentru „soacra Catrina”

Listele de cheltuieli pentru praznicele unei soacre⁹, anume Catrina, nu puteau să aparțină decât ginerelui ei. Nu ne este indicat numele acestuia, probabil era din Iași, însă soacra trebuie să fi fost înmormântată în satul Trestiana din ținutul Vaslui, așa cum arată numele martorilor care adevăresc actul, preoții Gheorghe Petre și Ioan Bogdaprosti din Trestiana, aceștia aplicând și sigiliul bisericii din satul respectiv. Izvodul este datat 10 decembrie 1844, când a avut loc înmormântarea, însă este întocmit mai târziu, fiind cuprinse și praznicele de trei, nouă, 20 și 40 de zile. Tot de sufletul răposatei soacre, între timp a fost construit un pod și o fântână în satul Hilița din ținutul Fălciu. Peste un an de la moartea acesteia, ginerele îi va face pomenirea cuvenită, la 10 decembrie 1845, la biserica Sf. Nicolae din Iași, numită Ciurchi.

Izvod ci am cheltuit la îngropare socră-mi Catrina, grijâli până la patruzeci zâli după izvodul ci arată mai gios, anumi la anul 1844 dechemvri 10

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
50	-	pi 100 ocă făină di grâu
6	-	pi una ocă undilemn
6	-	pi 2 ocă oloi
10	-	pi 4 ocă orezu
1	20	pi pol ocă strafidi
1	32	pi 16 păpuș smochini pentru pomeni
3	-	pi 12 alămâi
12	-	pi 4 ocă maslini
1	20	una ocă oțăt
1	10	pi chiper
1	20	zmirnă
14	-	pi 4 ocă moron
10	-	pi 4 ocă somnu
4	32	pi 3 ocă căros prospăt
4	32	pi 6 ocă păsat

⁹ Ibidem, CVIII/91.

6	-	pi 6 ocă bob
4	32	pi 6 ocă mazări
1	24	pi grâu
-	20	neri
60	-	pi 20 vedri vin, câte trii lei vadra
12	-	pi 4 ocă rachiu
1	20	pi 5 ocăsari chisată
3	-	pi 6 ocă ceapă
48	-	la preuți la îngropari
50	-	la împărțare pi la omini
24	-	pi un sărindaru
7	-	pi 2 dimirlui di făină di popușoi
16	-	pi 80 pâni din în târgu
3	20	pi una ocă lumânări di său
3	-	pi curechi
11	-	la ciocli
11	10	pi 5 scânduri di făcut racla și chinăvor

Izvod ci s-au cheltuit la grija di trii zâli

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
20	-	pi una ocă lumânări di ceară
7	-	pi 60 ocă făină di grâu
3	-	pol ocă undilemn
3	30	pi una ocă oloiu
5	-	pi 2 ocă orezu
6	-	pi 2 ocă maslini
-	30	pi pol ocă oțat
10	-	pi 4 ocă somnu
3	8	pi 2 ocă pești prospăt
2	16	pi 4 ocă păsat
2	-	pi 4 ocă ceapă
30	-	pi 10 vedri vin
9	-	pi 3 ocă rachiu
2	-	pi curechi
4	-	pi 4 ocă bobu
3	8	pi 4 ocă mazări
1	24	pi 2 ocă grâu
-	20	neri
3	20	la preuți

Izvod ci s-au [ci s-au] cheltuit la grija di noo zâli

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
30	-	pi pol ocă lumânări di ceară
40	-	pi 80 ocă făină di grâu
6	-	pi 2 dimirlii di făină di păpușoi
3	-	pi pol ocă undilemn
3	20	pi una ocă oloi
5	-	pi 2 ocă orezu
3	8	pi 4 ocă păsat
10	-	pi 4 ocă pești somnu sărat
3	8	pești prospăt
4	-	pi 4 ocă bobu
3	8	pi 4 ocă mazări
6	-	pi 2 ocă maslini
-	30	pol ocă oțăt
30	-	pi 10 vedri vin
9	-	pi 3 ocă rachiu
1	10	una ocă chipăr
2	-	pi 4 ocă ceapă
1	8	pi 4 ocă sari chisat(ă)
1	24	pi 2 ocă grâu
-	30	neri
3	-	la preuț(i) la masă
16	-	pi 180 pâni din în târgu

Izvod ci s-au cheltuit la grija di doozăci di zâli

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
20	-	pi una ocă lumânări di ceară
25	-	pi 50 ocă făină di grâu
7	-	pi 2 dimirlii făină di păpușoi
7	20	pi 3 ocă orezu
26	-	pi 20 ocă di carni di mascur
4	20	pi 6 ocă păsat
2	-	pi curechi murat
-	25	chiper
2	-	pi 4 ocă ceapă

12	-	pi 60 pâni din în târgu
24	-	pi 8 vidri vin
6	-	pi 2 ocă rachiu
1	24	pi 2 ocă grâu
-	20	neri
2	20	la preuți

Izvod ci s-au cheltuit la grija di patruzăci di zâli

<i>Lei</i>		<i>Par(ale)</i>
40	-	pi 2 ocă lumânări di ceară
50	-	pi 100 ocă făină di grâu
30	-	pi o cațaveică ci s-au dat di pomană
15	-	una rochii tij di pomană
12	-	pi una cămeșă tij
4	-	o părechi papuci tot di pomană
1	20	pi colțuni
4	20	pi un tulpan
5	-	un brâu tot di pomană
10	-	pi 4 ocă orezu
4	20	pi 4 ocă păsat
26	-	pi 20 ocă di carni di mascur
15	-	pi 10 găini
1	32	pi 6 păpuși smochini di celi mari
1	30	pol ocă strafidi
-	25	chiper
1	-	zmirnă
-	20	tămâi
1	24	pi 2 ocă di grâu
-	20	neri
3	-	curechi
3	-	pi 6 ocă ceapă
16	-	pi 8 coț(i) ci s-a dat di pomană di țolu
7	-	pi 2 dimirlui făină di păpușoi
30	-	pi 10 vedri vin
12	-	pi 4 ocă rachiu
135	-	pi o vacă cu vițal
7	-	părăstasămii[?]
3	20	la preuți

16	-	pi 80 pâni din în târgu
3	20	pi una ocă lumânări di său
3	-	pi 10 alămâi
1	8	pi 4 ocă sari chisată

Acest izvod făcându-se prin a noastră ființă și știință, adică la îngropare, la grija di trii zâli, la grija di noâ zâli, la doâzăci zâli și la patruzăci zâli, precum mai sus arată, și fiind adivărat, în frica lui Dumnezeu am iscălit adiverindu-l și <c>u pecetea besericii satului nostru.

L. S¹⁰. Iconom Gheorghie Petre[?] ot Trestiiiana
Preutu Ioan Bogdaprosti ot Trestiena

Ci s-au cheltuit pi un pod și fântână ci s-au făcut în satul Hilița

<i>Lei</i>		<i>Par(ale)</i>
60	-	pi un pod ci s-au făcut în sat Hilița
50	-	pi o fântână tij în Hilița
12	-	pi 60 pâni la sfințitul fântânii
20	-	pi una ocă lumânări di ceară tot la fântână
8	-	pi 5 ocă pești sărat crap
9	-	pi 3 ocă rachiu din în târgu
7	-	pi vin
-	20	tămâi
1	-	cofă
-	6	una ulcică
5	-	la preuți
1	-	la das(că)lu

Acest izvodu este adevărat precum să arată banii ce s<-a>u cheltuit ot Hilița, pi fântână și podul ci sânt.

Ireu Vasăli [?] în sat Hilița L. S.¹¹.

¹⁰ Sigiliul: P. BS. ST. TRĂSTIIANA ȚN. VASLUIU H. S. TĂERE CAP. S. IO. BOTEZ. 1843.

¹¹ Sigiliul: P. BS. ST. HILIȚA ȚN. FĂLCIUU H. S. NECOLAI. 1843.

Izvod ci am cheltuit la grija di un an pentru socră-me, anu 1845 dechemvr(ie) 10

<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>	
20	-	pi una ocă lumânări di ceară
20	-	pi 100 pâni din în târgu
7	-	pi 2 ocă morun
3	8	pi 2 ocă crap sărat
3	8	pi 2 ocă pești prospăt
3	-	pol ocă undilemn
3	20	pi una ocă oloiu
7	20	pi 3 ocă orezî
3	-	pi 4 ocă păsat
1	20	curechi
2	-	pi 4 ocă ceapă
-	25	chiper
-	24	pi sari chisată
1	24	pi 2 ocă grâu
-	20	neri
30	-	pi 10 vedri vin
5	-	pi 2 ocă rachiu
3	-	la preuți

Ștefan Ivanov preot
Ioan Costachi preot
L. S¹².

VIII. Izvod pentru înmormântarea unei soții

S-a păstrat un mic izvod¹³ de cheltuieli de înmormântare al unei femei numită Catinca, întocmit de către soțul acesteia. Se menționează faptul că actul a fost întocmit la 3 august 1843, în Iași, de către soț, însă la 10 august de adăuga confirmarea de către tatăl răposatei, că într-adevăr s-au cheltuit pentru înmormântare 681 de lei și 10 parale, și că îngroparea „fiicii meli Catinca” a avut loc în satul Șoldănești.

¹² Sigiliul: ORAȘ IAȘII BS. CIURCHI H. S. IERARH NICOLAI. 1843.

¹³ D.J.A.N.I., Col. cit., CDXXIV/206.

**Izvod de cheltuiala ci s-au făcut la îngropare răposatei soții
mele Catinca**

1843 avgust 3 zili

	<i>Lei</i>	<i>Par(ale)</i>
6 ocă grâu câte 20 par(ale)	3	-
2 ocă miere	6	10
1 ocă cafe	5	-
4 ocă zahar	6	-
- ocă cofeturi mari	4	-
10 alămâi	1	30
1 ocă strafidi roșii	1	30
16 păpuși smochini	1	24
12 hârtii polială	1	32
6 lumânări de ceară	-	18
14 covrigi	-	14
- tămâi	-	20
3 pol ocă boi(a)	1	30
- pol ocă rachiu	1	10
6 cozi hasa	6	-
1 tetemiu schrin[?]	7	-
20 testemeluri proaste câți 2 lei 10 par(ale) unul	45	-
21 testemeluri bătute câți 3 lei 30 par(ale)	78	30
9 ocă lumânări ceară	153	10
1 litră ceară la toiaș	4	10
6 scânduri brad pentru racla	3	24
8 (...) termasit de Lipsca	8	15
3 bucăți șirăt verdi la raclă	4	20
5 coți 5 rupi șiret galbăn și albu tij	2	32
250 cue galbeni tij	3	20
1 părechi scorpi[?]	5	-
1 părechi colțuni	2	20
40 cue de fer la raclă	1	-
1 ocă malai	2	-
2 ocă rachiu cu șipu	6	7
1 ocă maslini	1	39
25 pâini marți și miercuri	4	15
10 pâini tij	3	10
- lucru pentru raclă	3	30

- la 4 bisărici pentru clopoti	8	30
- pânza deasupra raclei cu zugravitu	20	-
10 pâini noi	1	30
4 pâini tij	1	12
1 pol ocă undilemnu	6	30
- pomenili	28	-
- lui Năstasă Irimasului la Săliștianu	12	-
- zmirnă	1	10
1 ocă orez	2	4
- la preoți, alți dascali și săraci	150	-
6 preoți cari au cetit stâlpi <...>	6	-
2 sărindari la dou bisărici	24	-
- la trei preoți	7	20
	681	29

Adică șasi sute optzeci și unu lei, douzeci și nou parale au cuprins cheltuiala îngropămintii. Priimire iscălitul (ss. indescifrabil) (1)843 av(gu)st 3 zile, în Eși.

Am cheltuit cu îngropare fiicii meli Catinca în satul Șoldenești, 1843 av(gu)st 10 zili.

Abstract

Within the present paper, we continued the presentation of burial traditions by means of historic sources - lists with funeral expenses, found in the National Archive in Iasi. We have considered a will of Tuduri Stavru, Greek merchant from Vaslui, dated 1806, and some funeral old manuscripts from 1827-1830, 1842-1843 and 1844-1845, belonging either to some townsmen of Iasi, or to their relatives in the Moldavian villages, who were land owners. In all these documents the main concern is for the time when they would pass away, so to make easier the soul's trip to the netherworld. Therefore cyclic funeral feasts are carried out, so to assure the welfare of the missing person, at 3, 9, 20 and 40 days since the death, as well as at 3, 6, 9 and 12 months and annually since the death for a period of 7 years, when the exhumation takes place. These lists of funeral expenses may represent real documentary sources for the history of mentalities of a certain community.